

УДК [373.3 : 7.071.5] : [-21.412.1 : 7.03]

Гайдамака Олена Василівна,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту
освіти», м. Київ, Україна, e-mail: lgaidamaka@ukr.net

ПРІОРИТЕТИ ПОЧАТКОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті тлумачаться основні положення нового Державного стандарту початкової освіти (освітня галузь «Мистецтво»).

Розглядається реалізація компетентнісного підходу в практиці початкової школи, наводяться орієнтири формування компетентностей XXI століття в межах мистецької освітньої галузі (початкова школа). Наголошується, що освіта на засадах компетентнісного підходу формує здатності особистості, що проявляються в комплексі знань і умінь, базованих на знаннях, ціннісних орієнтаціях і досвіді діяльності. Важливим підґрунтям набуття ключових компетентностей особистості є формування в молодших школярів предметних мистецьких умінь та особистісно-ціннісних ставлень – у зв'язку з цим у статті уточнюються основна мета мистецької освітньої галузі, загальні результати навчання здобувачів освіти, досягнення яких сприятиме формуванню предметних та ключових компетентностей молодшого школяра.

Ключові слова: Державний стандарт початкової освіти, компетентність, особистісно-ціннісне ставлення, молодші школярі.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Державний стандарт – нормативний документ, що спрямовує діяльність системи освіти, «визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувача освіти відповідного рівня» (ст. 32) [2]. Державним стандартом початкової загальної освіти 2011 р. (затверджено постановою КМУ від 20 квітня 2011 р. № 462) було закладено фундаментальні основи реалізації компетентнісного підходу в навчанні. Зокрема, метою освітньої галузі «Мистецтво» (керівник групи авторів-розробників – Л. Масол) було визначено «формування і розвиток в

учнів комплексу ключових, міжпредметних і предметних компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду».

Швидко змінювані реалії сучасності, зміни у світі і в Україні, потреби суспільства у вихованні нової людини, людини-особистості, патріота, інноватора, формування в неї навичок XXI ст. відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій, зумовили прийняття Концепції нової Української школи (схвалена розпорядженням КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р), нового закону України «Про освіту» і відповідно – онов-

лення нормативної бази, зокрема – створення нового Державного стандарту початкової освіти [4].

Головна ідея Нової української школи і нового Стандарту зокрема – навчання, побудоване на компетентностях. Відповідно до Закону України «Про освіту» компетентність – це «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (ст. 1) [2]. Оскільки формування компетентності відбувається тривалий час – від одного вікового періоду до іншого, від одного освітнього рівня до більш високого, процес формування компетентностей започатковується в закладах дошкільної освіти і продовжується в загальноосвітньому навчальному закладі. У початковій школі він набуває динаміки і специфічних рис, що пов'язано з переходом дитини до нового вікового етапу, її дорослішанням – фізичним, психічним і особистісним, новими можливостями – у першу чергу, пізнавальними, що мають задовольнятися в новому виді діяльності (навчальній з елементами ігрової), особливо для дітей 6–8 років. Саме врахування вікових особливостей фізичного, психічного і розумового розвитку дітей зумовило запровадження в Державному стандарті **циклової організації освітнього процесу**: на рівні початкової освіти – 2 цикли: 1-й цикл (1–2 класи); 2-й цикл (3–4 класи) [4].

Як вже зазначалося вище, ідеї компетентнісного навчання, ґрунтовно закладені в попередньому Державному стандарті, вже почали поступово впроваджуватися в освітньому процесі навчальних закладів. Новий документ поглиблює ці ідеї – ґрунтується на компетентнісному та інших сучасних підходах у освіті – зокрема, й діяльнісному. Перехід від «знаннєвої школи» до «школи компетентностей XXI століття» зумовлює посилення діяльнісного підходу в навчанні, де набуття знань має здійснюватися через певні види діяльності, відбуватися тільки на практичній основі. Саме тому новий документ визначає не обсяг змісту навчального

матеріалу для опанування учнями в межах певного рівня освіти, а комплекс умінь, що мають поступово формуватися впродовж усього навчання в школі відповідно до визначених циклів.

Важливою складовою будь-якої компетентності є її ціннісна складова. Тому формування цінностей, які допоможуть формувати ставлення в різних ситуаціях, стає одним із наріжних каменів сучасної освіти. Як свідчать наукові дослідження, процеси особистісного присвоєння цінності відбуваються за орієнтовним алгоритмом «сприймання – розуміння і осмислення – засвоєння – застосування в життєвій практиці». І тому ставлення – це також вияв певних знань у дії, тобто поведінка особистості в певній ситуації, вчинки на засадах ціннісних переконань, поглядів, інтересів тощо, що необхідно формувати впродовж усього навчання в школі.

У системі сучасної шкільної освіти мистецтво є важливим інструментом у розкритті різноманітних учнівських здібностей і талантів, розвитку креативності, формуванні умінь, важливим фактором виховання в учнів художніх і соціально-культурних цінностей. Тому є необхідність означити нові акценти в навчанні мистецтва молодших школярів у закладах загальної середньої освіти в контексті положень нового Державного стандарту початкової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

Компетентнісний підхід, що ствердився в останнє десятиліття в науці й освіті на противагу знанневому підходу [3], проголошує формування компетентної особистості, здатної знаходити правильні рішення в різних ситуаціях – освітніх, життєвих, професійних тощо. Тому актуальним завданням Нової української школи є реалізація компетентнісного підходу в освіті, який передбачає спрямованість освітнього процесу щонайперше на формування **ключових компетентностей особистості**. Перелік ключових компетентностей визначено Законом України «Про освіту» [2] з урахуванням Рекомендацій Європейського Парламенту

та Ради для освіти впродовж життя [5]. Їх реалізація в межах мистецької освітньої галузі нового Держстандарту початкової освіти потребує роз'яснення вчителям мистецтва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Перехід від «знаннєвої школи» до «школи компетентностей XXI століття» зумовив перегляд державного стандарту щодо переміщення акцентів у формулюванні змісту освіти: з опанування певного обсягу інформації на формування вмінь та якостей особистості, необхідних їй у житті. Саме в цій площині працювала група розробників нового документа Стандарту, до якої входила автор статті.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є висвітлення положень нового Державного стандарту початкової освіти (мистецька освітня галузь) та можливостей формування в межах мистецької освітньої галузі ключових компетентностей освіти, що допоможе вчителям мистецьких дисциплін спрямувати освітній процес у руслі компетентнісного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Освіта на засадах компетентнісного підходу має формувати здатності особистості, що проявляються в комплексі знань, умінь, базованих на знаннях, ціннісних орієнтаціях і досвіді діяльності. Це зумовило потребу визначення комплексу умінь, що мають формуватися в освітній діяльності – як специфічних, що формуються в межах окремої освітньої галузі, так і універсальних, що можуть формуватися усіма освітніми галузями і є складовими ключових компетентностей [2].

Важливий акцент Нової української школи – формування у підростаючого покоління ціннісних ставлень і суджень, які слугуватимуть базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством. Це положення стало дороговказом у визначенні основної мети мистецької освітньої галузі, адже мистецтво, як унікальна субстанція, здатна активно впливати на формування цінностей і ставлень учнів, а пізнання мистецтва і себе через мистецтво не може

відбуватися без *особистісного емоційно-ціннісного переживання та виявлення власних ставлень*. Тому у визначенні мети мистецької освітньої галузі, водночас із необхідністю формування компетентностей, було наголошено на важливості реалізації мистецької освіти на ціннісній основі, а саме: метою мистецької освітньої галузі є «формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини» [4]. Щоб досягнути цієї мети, необхідно, щоб мистецтво стало цінним для самої особистості, знайшло для неї особистісний сенс і значимість. А для цього потрібно у процесі різноманітної мистецької діяльності долучити дитину до мистецьких цінностей для усвідомлення себе частиною свого народу, людства; «озброїти» її достатнім запасом умінь для реалізації потреб у художньо-творчому самовираженні, формуванні емоційного інтелекту, художнього, критичного, асоціативного мислення та багатьох умінь та якостей особистості, необхідних для її успішної самореалізації в майбутньому.

Мета кожної освітньої галузі конкретизується в **загальних результатах навчання** здобувачів освіти в цілому, важливих і актуальних на кожному циклі навчання. Це – формування **здатності** учня:

- виявляти художньо-образне, асоціативне мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та синтетичні види мистецтва;
- пізнавати мистецтво, інтерпретувати художні образи, набуваючи досвіду емоційних переживань, виявляти ціннісне ставлення до мистецтва;
- пізнавати себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво.

Загальні результати навчання обумовили означення умінь, завдяки сформованості яких можна їх досягти.

Так, вияв художньо-образного, асоціативного мислення у процесі художньо-творчої діяльності через образотворче, музичне та синтетичні види мистецтва реалізується щонайперше через формування *умінь творити різ-*

ними засобами і способами, імпровізувати та естетично перетворювати довкілля.

Набуття досвіду емоційних переживань, пізнання мистецтва, інтерпретація художніх образів, вияв ціннісного ставлення до мистецтва має здійснюватися в постійній і копіткій праці формування умінь *аналізувати, інтерпретувати та оцінювати мистецтво, пізнавати мистецтво*.

А формування умінь *оцінювати власну творчість, представляти власні досягнення у мистецтві, взаємодіяти з іншими через мистецтво, регулювати власний емоційний стан засобами мистецтва* сприятиме досягненню цілі щодо пізнання себе через художньо-творчу діяльність та мистецтво. При цьому наголосимо, що уміння розглядаються як здатність реалізувати на практиці набуті знання та навички. Тобто знаннявий аспект навчання обов'язково має перевірятися крізь призму практичного досвіду. Адже дієвість знань і рівень засвоєності отриманої інформації можливо виявити лише через їх застосування і використання на практиці в навчанні й житті.

Зазначимо, що вищеозначені уміння, які є, щонайперше, основою **предметних мистецьких компетентностей**, можуть формуватися і в межах опанування одного з видів мистецтва (музичного, образотворчого тощо), і в процесі інтегрованого вивчення мистецтва,

незалежно від художнього матеріалу (вчитель мистецтва може самостійно добирати художні твори для вивчення з учнями).

Розвиток уміння представлено в динаміці відповідно до циклів навчання. Рівень формування кожного з умінь означено на кожному циклі навчання як **«обов'язкові результати навчання здобувачів освіти»**, які є основою для їхнього подальшого навчання на наступних рівнях загальної середньої освіти.

Наведемо приклади очікуваної динаміки розвитку уміння відповідно до циклів навчання (табл. 1).

Для реалізації завдань освіти, проголошених Новою українською школою, у межах кожної освітньої галузі необхідно формувати уміння та якості особистості, які є складовими **ключових компетентностей**. Це такі уміння: *читання з розумінням, висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми* (ст. 12) [2].

І в цьому аспекті мистецькі дисципліни можуть стати важливою основою у формуванні багатьох із вищеозначених умінь, адже більшість предметних мистецьких умінь є суголосими з ними щодо досягнення результату. Щонай-

перше, на уроках мистецтва у процесі розв'язання різноманітних завдань розвиваються *творчі здібності*, образне та асоціативне мислення, закладаються *основи креативності*, розвивається ініціативність; використання різних видів мистецької діяльності, варіативність художньо-творчих рішень сприяють формуванню *когнітивної гнучкості та уміння взаємодіяти з іншими*; під час сприймання та обговорення творів мистецтва формується *критичне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію*, діти вчаться висловлювати власні думки, відстоювати їх; у процесі пізнання мистецтва учні пізнають і себе, усвідомлюють його вплив на свої емоції, набувають *емоційного досвіду* і, за умови доцільного педагогічного керівництва, вчаться конструктивно керувати ними, таким чином *формуючи свій емоційний інтелект*.

Як зазначалося вище, означені уміння є складовими ключових компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» з урахуванням Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради для освіти впродовж життя [5]. До них відносяться наступні: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформа-

Загальні результати навчання здобувачів освіти в початковій школі (галузь «Мистецтво»)

Таблиця 1

Загальні результати навчання здобувачів освіти в початковій школі (галузь «Мистецтво»)	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	1–2 класи	3–4 класи
Творить різними засобами і способами Аналізує, інтерпретує, оцінює мистецтво Регулює власний емоційний стан засобами мистецтва	творить відомими художніми засобами і способами сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них у різний спосіб (словами, рухами, мімікою, лініями, кольорами тощо) визначає серед творів і видів художньо-творчої діяльності ті, що подобаються; ділиться емоціями від сприйняття мистецьких творів; творить для власного задоволення	добирає засоби і способи для творення художнього образу сприймає твори різних видів мистецтва і проявляє емоційно-ціннісне ставлення до них в різний спосіб; зосереджує увагу на деталях; пояснює, що подобається у творі, а що ні, визначає відомі засоби художньої виразності розпізнає власні емоції від сприйняття мистецьких творів, обирає твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою; пояснює, від чого одержує насолоду у власній творчості

ційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність (ст. 12) [2].

Наголосимо, що в межах мистецької освітньої галузі, як і інших освітніх галузей, є необхідним їх формування. Це має відбуватися природно і невимусовно. Так зокрема, у початковій школі на уроках мистецтва педагог має звертати увагу на вміння дітей висловлювати свої думки, почуття, на їхнє спілкування між собою державною мовою (здатність спілкуватися державною та рідною мовою), якість їхніх усних висловлювань щодо мистецтва. Математична, екологічна та природничі компетентності на уроках мистецтва формуються у процесі здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо), спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва.

Внесок мистецької освітньої галузі у формування інформаційно-комунікаційної компетентності відбувається під час самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації або художнього творення; громадянських та соціальних компетентностей – у процесі співпраці з іншими, зокрема участі в мистецьких заходах, оздобленні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан); у вияві прагнення ділитися своїми творчими ідеями; проявах творчої ініціативи та намаганнях її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); у процесі презентацій результатів власних мистецьких досягнень поступово формуються компетентності підприємливості та інноваційності. Формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнен-

ня доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва є проявом компетентності *«навчання впродовж життя»*. *Культурна компетентність*, яка є доміантною з-поміж інших щодо мистецької освітньої галузі, формується у процесі залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості; виховання шани до народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів.

І тут слід наголосити на важливості ціннісної (точніше – *емоційно-ціннісної*) складової компетентності, яка в контексті пізнання дитиною мистецтва пронизує усі процеси формування будь-якої компетентності. Адже без виявлення емоції, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, власної творчості, неможливо обговорювати, оцінювати мистецтво, виявляти свою позицію, оцінювати емоційний вплив, взаємодіяти з іншими тощо. І тому на розвиток і формування в дитини здатності виявляти емоційно-ціннісне ставлення слід звертати постійну педагогічну увагу. Цього потрібно вчити постійно і наполегливо, привчаючи дітей виявляти особистісне ставлення до мистецтва, викликати інтерес, потребу у спілкуванні з мистецькими образами. Необхідно привчати дітей активно *діяти, уважно слухати, розглядати, розрізняти й порівнювати образи мистецтва, шукати зміст (або сенси) твору, розуміти*, яким чином це досягається, *мати власну позицію та відстоювати її, уміти презентувати себе і свої досягнення, усвідомлювати вплив мистецтва на власні емоції* тощо. І це має здійснюватися послідовно – із уроку на урок у різноманітних видах мистецької діяльності.

Слід наголосити, що для формування вищезначених компетентностей педагогу необхідно переформатувати своє бачення уроку, уникати монологічного підходу в його проведенні, переглянути використання традиційних методів навчання в контексті нових потреб Нової української школи, активно вже з першого класу пропонувати учням сучасні

інтерактивні методи – діалоги, групові й колективні форми роботи, про які більшість вчителів знають, однак не повною мірою використовують на практиці або не глибоко замислюються про їхній зміст і ефективність. Багато педагогів оцінили їхню ефективність – про це можна прочитати на сторінках журналу «Мистецтво та освіта» за останні роки: музичні ігри (О. Гумінська, І. Дубровіна, О. Лобач), творчі завдання (О. Джафарова, О. Калініченко, Ж. Марчук, О. Перепелиця), групові і колективні методи роботи (С. Катюха, О. Малицька, М. Ратко, Л. Римар.), діалогічні (В. Таран), проектна робота (С. Аристова, О. Комаровська, Н. Миропольська, Н. Новікова, Л. Чугай), обговорення творів образотворчого мистецтва (В. Рагозіна) та ін.

Висновки. Отже, відповідно до компетентнісного підходу освіта має формувати здатності особистості, що проявляються в комплексі знань, умінь, базованих на знаннях, ціннісних орієнтаціях і досвіді діяльності. А акцент має зміщуватися з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в учнів здатності практично діяти, формувати ціннісні орієнтири, виявляти ставлення, мати власну позицію тощо. У цьому сенсі мистецтво є вагомим складовим, і реалізація ідей, запропонованих у Державному стандарті початкової загальної освіти, сприятиме формуванню успішної, впевненої у собі особистості. Адже важливо усвідомлювати, що загальноосвітня школа не готує фахівців у сфері мистецтва – художників, музикантів, мистецтвознавців. Але завдяки мистецтву в дітей відкривається простір для вільних взаємин зі світом, вони впевнені, самодостатні, креативні, і ці якості допоможуть їм стати успішними в дорослому житті.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Подальшого дослідження потребує проблема екстраполяції ідей Державного стандарту початкової загальної освіти (мистецька освітня галузь) у практику закладів загальної середньої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гайдамака О. Особливості методики поліхудожнього виховання молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Мис-

тецтво» / Олена Гайдамака // Початкова школа. – Київ, 2015. – № 12. – С. 26–31.

2. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua> – Назва з титул. екрана.

3. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Людмила Михайлівна Масол. – Київ : Промінь, 2006. – 432 с.

4. Постанова Кабінету міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/> – Назва з титул. екрана.

5. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/> – Назва з титул. екрана.

6. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька : [навч. посібник] / Оксана Петрівна Рудницька. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

References

1. Haidamaka, O. (2015). *Osoblyvosti metodyky polikhudozhnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv na urokakh integrovanooho kursu "Mystetstvo"* [Features of the methods of poly-arts education of primary schoolchildren at lessons of the integrated course "Art"]. Pochatkova Shkola, 12, 26–31.

2. Zakon Ukrainy "Pro osvitu" [The Law of Ukraine "On Education"]. Retrieved from <http://www.mon.gov.ua>

3. Masol, L. M. (2006). *Zahalna mystetska osvita: teoriia i praktyka* [General artistic education: Theory and practice]. Kyiv: Promin.

4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). *Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity* [On approval of the state standard of primary education]. (Regulation No. 87, February 21). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/>

5. Rekomendatsiia 2006/962/Yes Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady "Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia" [Recommendation 2006/962 / EC of the European Parliament and Council]. (2006, December 18). Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua>

6. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogy: General and artistic]. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan.

Стаття надійшла до редакції 20.02.2018 р.

УДК 78.083.4 (15)

Абрамян Тетяна Олександрівна,

учитель ЗОШ I–III ступенів № 10, м. Торецьк, Україна,
e-mail: abramyantanya10-16@ukr.net

ВИВЧАЄМО КОЛИСКОВІ СВІТУ

Стаття порушує питання необхідності ознайомлення школярів на уроках мистецтва з колисковими піснями різних народів світу, стисло висвітлює функції, значення для фізичного, психічного й особистісного розвитку дітей колискових, розкриває особливості образів, текстів і мелодій та специфіку їх виконання. Ґрунтуючись на власному педагогічному досвіді, автор надає методичні рекомендації з використання проекту Є. Скворцової «Коліскові світу» з метою ознайомлення і вивчення школярами колискових пісень різних народів. Пропонує перелік тем, у межах вивчення яких доцільне застосування тих чи інших колискових з проекту, наводить окремі етапи уроків у 4–5-х класах з описом сприймання, аналізу, виконання колискових.

Ключові слова: колискові світу, колискові пісні Африки, Японії, Китаю, Білорусії, школярі, уроки музичного мистецтва.

Коліскові – одна з найяскравіших форм фольклору усіх народів світу. У цих піснях, які перед сном наспівує дитині мама, закладаються ті базові образи, що діють на людину впродовж усього її життя – вони виступають своєрідним ментальним геномом етнокультурної спільноти, членом якої стає дитина.

Збирали і вивчали колискові пісні десятки фольклористів, етнографів, педагогів. Цикли пісень чи окремі твори входили до збірок М. Максимовича, А. Метлинського, Я. Головацького, Марка Вовчка, М. Номиса, Б. Грінченка, Олени Пчілки, Лесі Українки, М. Гнатюка, І. Франка та ін. Коліскова є жанром народної, а з XVIII ст. – і професійної вокальної музики (О. Аляб'єв, Й. Брамс, М. Глінка, К. Стеценко, Ф. Надененко, П. Чайковський, Ф. Шуберт та ін.). Мелодії колискових стали невичерпним джерелом натхнення для авторів інструментальних творів у цьому жанрі (Й. Брамс, Е. Гріг, К. Дебюссі, М. Лисенко, М. Равель, А. Рубінштейн, І. Стравінський, Ф. Шопен та ін.).

Внесок у дослідження колискових зробили російські та радянські авто-

ри О. Ветухов, Г. Добряков, О. Капіца, М. Красноженова, Г. Барташевич, А. Мартинова та ін. Різні аспекти дослідження здійснюють сучасні українські й зарубіжні філологи (В. Головін, Ю. Ледняк, О. Марчун, Д. Мухамадієва, Н. Пеллінен, В. Черевченко та ін.). Проте, попри важливе значення цього жанру у формуванні особистості дитини, розвитку її естетичної, комунікативної, розумової, пізнавальної та інших сфер, вважаємо, що сучасних праць, які б ґрунтувалися на здобутках українських етномузикознавців (М. Максимович, О. Потебня, Ф. Колесса, О. Роздольський, К. Квітка та ін.) і досліджували педагогічний потенціал колискових для виховання дітей різного віку, сьогодні бракує, хоча потреба в цьому зростає.

Перші колискові дитинка чує від матері та бабусі, починає вивчати в сім'ї, дитячому садку і на уроках мистецтва у загальноосвітній школі. У межах різних тем відповідно до чинної програми молодші школярі ознайомлюються з колисковими піснями свого народу, близькими і доступними їм і за змістом, і за мелодіями. Поступово перед школярами розкривається широкий світ